Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Орта кюн, 27-чи август, 2015 жыл №163 (19834)

Багъасы 10 сомду

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Тюбешиу

Сёз билим бериуню качествосун кётюрюню юсюнден баргъанды

Тюнене **Юрий Коков** КъМР-ни Правительствосуну Юйюнде Билим бериуде бла илмуда надзор этиу жаны бла федерал службаны башчысы **Сергей Кравцов** бла тюбешгенди. Ала экиси да билим бериуню качествосун игилендириуню амалларын сюзгенди,аны онгларына къарагъандыла. Ведомствону оноучусу Бир къырал экзамен быйыл Къабарты-Малкъарда бир да болмагъанча къуралыулу ётгенин, бийик школну айнытыуда да жетишимле болгъанларын чертгенди.

КъМР-ни Башчысы Юрий Коков а Рособрнадзорну сёз бла, иш бла да болушлугъу белгиленген мадарладан бир къауумун жашауда бардырыргъа, республикада окъуучуланы билимлерине багъа бериуню бузукъсуз да, ачыкъ да этерге онг бергенин айтханды.

Юрий Коков бла Сергей Кравцов Къабарты-Малкъарда билим бериу системаны игилендире барыу жаны бла ишни кючлендирирге, уста педагогика кадрла хазырлауну андан ары бардырыргъа кереклисин чертгендине.

Рособрнадзорну таматасы КъМР-ни Башчысына «2015 жылда Бир къырал экзаменни къуралыулу бардырыугъа уллу кыйын салгъаны ючюн» Россей Федерацияны билим бериу эм илму министри Дмитрий Ливановну Ыспас къагъытын бергенди.

Ол кюн окъуна Сергей Кравцов республиканы педагоглары билим бериу форумларына, КъМР-ни Билим бериу,илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосунда болгъан кенгеште да къатышханды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Устазланы август кенгешлери

Сергей КРАВЦОВ:

Окъууда артха къалгъанлагъа болушууну эм башха салыргъа

Жангы окъуу жыл башланырны аллында билим бериу учреждениялада ишлегенле жыйылып, кенгеш бардыру тёреге айланнганды. Тюнене аллай кенгеште Нальчик шахар округну устазлары да жыйылгъандыла. Анда сёз билим бериу системаны айныу жолларыны, жетишимлерини бла кемчиликлерин юсюнден баргъанды. Аны ишине Рособрнадзорну башчысы Сергей Кравцов, аны орунбасары Анзор Музаев, орус тилни Александр Пушкин атлы къырал институтуну проректору Марина Яскевич эм башхала да къатышхандыла.

Кенгешни ача, КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары - билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министр **Нина Емузова** залдагъыланы келе тургъан байрамла бла алгъышлагъанды, кюнакъларгъа да ыразылыгъын билдиргенди.

Кесини сёзюнде профильли министр энчирек озгъан окъуу жылны ахырында бардырылгъан Бир къырал экзаменни юсюнден айтханды. Аны къуралыулу эм качестволу болууна уа жаланда ишчи къауумла, комиссияла угъай, саулай жамауат да жууаплыды, дегенди. Андан сора да, сынауланы итоглары юсюнден айтханды, ала озгъан жылдан эсе игиректе. Болсада шахар школлада орта балл башха-башха предметледен озгъан жилладан биийгирек эсе да, РФ бла тенглешдиргенде уа, алаболурун жалчытыргъа тийишлисин чертгенди.

Сергей Кравцов да, кенгешде сёлеше, билим бериуде ишлегенлеге жангы жыл сентябрьден башланнганын белгилегенди. Жылдан-жылгъа жамауатны Бир къырал экзаменнге башхача къарай баргъанын да айтханды. Ол регионлада проблема орта балланы алашалыгъында угъай, къарысуз окъугъанла кёп болгъанлары бла байламлы чыкъгъанын да ангылатханды.

- Иги окъуучулана неда предметни тёртге билгенле сынаулада бузукълъ этмейдиле. Ол аланы акъылларына да келлик тюйюлдю. Ишни башы осал окъугъанладады. Биз отличниклеге болушургъа не заманда да къызынабыз, энчи лицейле, гимназияла къурайбыз. Къарысузланы юслеринден а унутуп къояргъа хазырбыз. Аны себепли шалай къалгъанына ыразы болмагъанын да жашырмагъанды.

Нина Емузова жюз балла алгъанланы ишлерине къалай къарагъанларын да билдиргенди. Саулай алып айтханда, ЕГЭ-ни бардырыуда проблемалагъа толу анализ этилип, бирси жыллада энди ол чурумсуз биз эндиги окъуу жылгъа артха къалгъан окъуучулагъа болушлукъну проектин жарашдырыргъанбыз, - дегенди.

Сергей Кравцов ЕГЭ бла байламлы уллу тюрлениуле болмазлыкъларын айта, ючюнчю сентябрьде сынаулаган ётгалмай къалгъанла экзаменле берликлерин билдиргенди. Анда тийишли баллны алалгъанлагъа алыкъа заочно окъуугъа кирирге онг барлыгъын да эсгертгенди. Ол айтханнга кёре, быйылгъы окъуу жылдан башлап школла кеслеринде хар классны окъуучусуну билими не даражада болгъанын билирча срезле бардырылгъанлай турлукъдула.

Нина Емузова.

Аны юсюнден кенгешде **Анзор Музаев** толуракъ айтханды. Ол билдиргенге кёре, шоллада биринчи сынау ишле онбешинчи сентябрьде окъуна бардыруллыкъдыла. Ызы бла уа биринчи четвертни ахырында. Апрельде сынау халда экзамен боллукъду. Анга кёре школну бошарыкъла ЕГЭ-ге допуск аллыкъдыла.

Анзор Ахмедович школлада ата-аналаны жыйылыуларын 25-чи сентябрьге дери бардырып, ары уа онбиринчи классда окъуучанланы кеслерин да чакъырыргъа тийишлисин айтханды. Бу жыйылыуда окъуна школчу къайсы экзаменни берлиги шарт тохташдырылса тюздю, дегенди. Андан сора да, математика бла байламлы кёп чырмаула аны эки тюрлю берилиуюн адамла кеслери угъай, школланы директорлары тохташдыргъанларыны хатасындан чыкъгъанларын да ангылатханды.

Анзор Музаев устазлагъа, школланы бошай тургъанлагъа да «Просвещение» китап басма ахшы методика материалла жарашдыргъанын да билдиргенди. Ала асламысында орус тилден, математикадан эм обществознаниядандыла. Бу пособиялагъа тийишлиликде устазланы окъутуу бизни республикада 23-чю сентябрьде боллугъун да айтханды. Биринчи октябрьден а алагъа кёре ишлеп башларгъа жарарыгъын да.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ХАЛКЪ ФРОНТ

Тарыгъыуланы рейтингинде биринчи жерде

Фронтчула РФ-ни Ара Банкындан «Русский стандарт» банкны ишин тинтирин тилегендиле. Ол а бу кредит учреждениясы ишине тарыгъыула асыры кёп болгъанлары бла байламлыды.

«За права заёмщиков» проектни экспертлери адамладан келген тарыгъыуланы тинтгендиле эмда «Русский стандарт» банкны коллектор бёлюмюню ишине бюсюремегенле аслам болгъанларын тохташдыргъандыла. ОНФ Ара банкга бу кредит организацияны адамланы эркинликлерине бузукълукъ этгенин тинтирге кереклисин билдиргенди.

Банкны клиентлери айтханларыча, аланы кредитни къайтармасагъыз, саулугъуугъузгъа заран салынырыкъды неда сизни ёлтюрген этерикбиз, деп къоркъутхандыла. Андан сора да, банкны къуллукъчуларыбыз деп болмагъан борчланы да такъгъан кезиуле да болгъандыла.

Быйыл августда уа OnlinePetition.ru деген Интернет сайтда РФ-ни Президентине «Русский стандарт» банкны лицензиясын сыйырыгъыз, деген тилекле басмаланнгандыла. Аны авторлары кредит берилгенде законсуз комиссия ахча жыйылгъанылы, тазирле салынгъанларыны эмда башха кемчиликлени юслеринден жазгъандыла.

Бу банкны ишин халкъ фронт биринчи кере тинтмейди. Быйылны экинчи кварталында ОНФ-ни экспертлери ол клиентлерине жангы жумушла къошханын ачыкълагъандыла. Ол санда кредитни страховать этдиргендиле. Тинтиуледен сора артыкъда кёп тарыгъыу келген банкланы рейтингги къуралгъанды. Анда да «Русский стандартны» ишине даула башхаладан аслам болгъандыла – битеу заявлениялана 27 процентни.

Россейни банкыны эмда Росстатны шартларына кёре, 2015 жылны аллындан бери кредит алгъанланы саны 5,4 процентге азайгъанды эмда аны ёлчеми 10,6 триллион сомгъа жетеди. Алай борчла уа 20,8 процентге ёсгендиле эмда бюгюнлюкде банклагъа адамла 804 миллиард сомну бермей турадыла. Алай бла къайтаралмазлыкъ борчланы «сатхандыла» - битеу да бирге 279 миллиард сому, ол а былтырдан эки бла жарым кереге кёпдю

Халкъ фронтну пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвалидлени ишлери жаны бла советни къауумун къабыл кёрюню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1.Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвалидлени ишлери жаны бла советни кёргюзтюлген къауумун къабыл кёрюрге.

2.Кючюрлер тас этгенге санаргъа:

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвалидлени ишлери жаны бла советни юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 24-чю январьда чыгъарылгъан 9-УГ номерли Указыны 2-чи пунктуну ючюнчю абзацын;

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвалидлени ишлери жаны бла советни Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 24-чю январьда чыгъарылгъан 9-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна тюзетиуле кийириую юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 1-чи мартда чыгъарылгъан 37-УГ номерли Указын;

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвалидлени ишлери жаны бла советни Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 24-чю январьда чыгъарылгъан 9-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна тюзетиуле кийириую юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 19-чу октябрьде чыгъарылгъан 141-УГ номерли Указын;

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвалидлени ишлери жаны бла советни Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 24-чю январьда чыгъарылгъан 9-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна тюзетиуле кийириую юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 24-чю декабрьде чыгъарылгъан 205-УГ номерли Указын.

3.Бу Указ анга къол салынгъан кюнден башлап ючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Ю.КОКОВ**

Нальчик шахар, 2015 жыл 24-чю август, №110-УГ

КъМР-ни Башчысында Инвалидлени ишлери жаны бла советни къауумуна 2-чи бетде басмаланады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Электричество бла къоркъуусуз жалчытыуну штабыны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2012 жылда 30-чу январьда чыгъарылгъан 14-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна тюзетиуле кийириую юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Электричество бла къоркъуусуз жалчытыуну штабыны Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны «Къабарты-Малкъар Республиканы Электричество бла къоркъуусуз жалчытыуну штабыны къауумун къабыл кёрюню юсюнден» 2012 жылда 30-чу январьда чыгъарылгъан 14-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна быллай тюзетиуле кийириргe:

а)Штабны къауумуна бу адамланы къошаргъа:

Дадов М.А.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары (Штабны башчысы)

Карагулов Б.Х.- «Газпром распределение Нальчик» ачыкъ акционер обществону толтуруучу директору (ыразылыгъына кёре);

б)Штабны къауумундан **Ю.К.Альтудовну**, **Д.А.Михайловну** кетерирге.

2.Бу Указ анга къол салынгъан кюнден башлап ючюне киреди.

Ю.КОКОВ

Нальчик шахар,2015 жыл 24-чю август,№111-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Къырал службаны эмда оноучу кадрланы резервини вопрослары жаны бла комиссияны къауумун къабыл кёрюню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Къырал службаны эмда оноучу кадрланы резервини вопрослары жаны бла комиссияны кёргюзтюлген къауумун къабыл кёрюрге.

2.Кючюн тас этгенге санаргъа:

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Къырал службаны эмда оноучу кадрланы резервини вопрослары жаны бла комиссияны юсюнден Болумну къабыл этиуню юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2014 жылда 29-чу майда чыгъарылгъан 121-УГ номерли Указыны 1-чи пунктуну ючюнчю абзацын.

3.Бу Указ анга къол салынгъан кюнден башлап ючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Ю.КОКОВ**

Нальчик шахар,2015 жыл 24-чю август,№112-УГ

КъМР-ни Башчысында Къырал службаны эмда оноучу кадрланы резервини вопрослары жаны бла комиссияны къауумуна 2-чи бетде басмаланады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Къырал саугъала жаны бла комиссияны къауумун къабыл кёрюню юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Къырал саугъала жаны бла комиссияны кёргюзтюлген къауумун къабыл кёрюрге.

2.Кючюн тас этгенге санаргъа:

«Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Къырал саугъала жаны бла комиссияны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2014 жылда 30-чу апрельде чыгъарылгъан 103-УГ номерли Указыны 2-чи пунктуну ючюнчю абзацын.

3.Бу Указ анга къол салынгъан кюнден башлап ючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Ю.КОКОВ**

Нальчик шахар,2015 жыл 24-чю август,№113-УГ

КъМР-ни Башчысында Къырал саугъала жаны бла комиссияны къауумуна 2-чи бетде басмаланады.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвестицияла эмда предпринимательство жаны бла советни юсюнден Болумгъа эмда Советни Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 13-чю апрельде чыгъарылгъан 49-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна тюзетиуле кийириую юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

1.Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвестицияла эмда предпринимательство жаны бла советни юсюнден Болумгъа эмда Советни «Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвестицияла эмда предпринимательство жаны бла советни юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 13-чю апрельде чыгъарылгъан 49-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлген къауумуна быллай тюзетиуле кийириргe:

а)Болумну 8-чи пунктуну биринчи абзацында «бек аздан юч айдан бир кере» деген сёзлени «керек болгъанда» деген сёзлеге алышындырыргъа;

б)Советни къауумуна къошаргъа:

Говоров Сергей Анатольевични-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини биринчи орунбасарын-Къабарты-Малкъар Республиканы эл мюлк министрин;

З.А.Лиховну къуллугун былай жазаргъа: «Къабарты-Малкъар Республиканы финансла министри»;

Советни къауумундан **М.А.Дадовну** кетерирге.

2.Бу Указ анга къол салынгъан кюнден башлап ючюне киреди.

Ю.КОКОВ

Нальчик шахар,2015 жыл 24-чю август,№115-УГ

Сергей КРАВЦОВ:

Окъууда артха къалгъанлагъа болушууну эм башха салыргъа

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Жыйылыуда **Марина Яскевич** орус тилден бла литературадан окъутхан устаслагъа ол башчылыкъ эткен институт къаллай болушлукъ этгенин, анда кючлю методикала жаращдырылгъанларын биллдиргенди. Бек биринчи окъууну качествосу эсге алынгнанын да чертгенди.

Нальчик шахарны билим бериу департаментини башчысы **Светлана Ачмизова** да сёзюн устаз сообществону айтышлаудан башлагъанды. Биринчи сентябрь, жаланда Билимни кюню болуп къалмай, бизни республикагъа, энчи Нальчикни кесине да магъаналы кюн болгъанын чертгенди. Ол билим бериую модернизациялау жаны бла уллу проект жашауда бардырылгъаны бла бирге школгъа дери окъутуугъа, къошакъ билим бериуге да эс бурулгъанын белгилегенди. Сабий садла жашчыкъланы бла кыызчыкъланы андан ары юйреениулерини бла школда жетишимлерини мурдору болгъанын чертгенди, алада бардырылгъан ишни бютюн кереклиге санагъанын биллдиргенди.

Докладчы шахар школлада окъутуу-юйретиу иш бирси жылладан аман болмагъанын, ала быйылгъа иги хазырланнганларын да айтханды. Окъуу учреждениялада ФГОС-ланы кийириуге, алагъа тийишлиликде ишлеуге зс бурулгъанын, билим бериуню качествосун игилендириуню амаллары изленгненин, инвалид сабийлеге болушлукъ этилгенин да биллдиргенди. «Биз школчуланы иги окъутханыбыз бла бирге аланы саулукъларын да сакъларгъа борчлубуз» деп, ол жаны бла къаллай жумушла этилгенлерин да айтханды. Жылдан-жылгъа устазланы арасында конкурсла, эришиуле да аслам бола барадыла. Алагъа къатыша, педагогла кеслерини профессионал сынауларын да ёсдюреди.

Жыйылыуну кезиуюнде озгъан окъуу жылда болдургъан жетишимлери ючюн алтынчы номерли орта школну биологигада учителю **Алтууланы Жансурат** («Билим бериу» миллет проектни чеклеринде бардырылгъан конкурсда) РФ-ни Президентини саугъасына тийишли болгъаны да айтылгъанды. Республикабызны Башчысыны аллай саугъасын алгъан а онтёртюнчю гимназияны физикадан устазы **Малкъондуланы Лианнады**.

Кенгешде дагъыда болгъандыла хычыуун кезиуле. 2014-2015 окъуу жылда Бир къырал экзамен бизни республикада биийк даражада бардырылгъаны бла байламлы Сергей Кравцов РФ-ни Билим бериу министерствосуну атындан Юрий Коховха ыразылыгъын билдиргенди. Андан сора да, билим бериу сферада ишлеген бир къауум адамны саугъалагъанды. Профильли министерствону келечиси **Кучмезланы Тамара** да аланы санындады.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.
Суратланы **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

Ахшы тюрлениуле баямдыла, алай кетериллик кемчиликле да аз тюйюлдюле

Кёп болмай Элбрус районну администрациясыны башчысы **Уяналаны Казим**, КъМР-ни Билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну келечиси **Мурат Хагажеев** эм башхала да къатышып, устазланы советини жыйылыуу болгъанды. Анда сёз 2014-2015 жыллада муниципалитетде билим бериу системаны айнытыуну амалларыны юсюнден бергъанды. Уяналаны Казим устазны баш борчларындан бири окъуучугъа качестволу билим бериу болгъанын белгилегенди. Сабийни саулугъуна, фахмусуна эмда къайсы илмугъа итиннгенинине кёре энчи эс бурулургъа керекди, дегенди.

Озгъан окъуу жылда районну билим бериу системасында ахшы тюрлениуле болгъандыла. Алай бла школчуланы араларында орус тилден бла математикадан бардырылгъан тестлеге кёре уа билимлери игиди, ол санда саулай да республика бла тенглешдиргенде уа, биийкде окъунады. Бир къырал экзаменни (ЕГЭ) юсюнден айтханда да, иш игиге айлана барады. Быйыл тогъузунчу, онбиринчи классланы бошагъанланы асламысы уллу баллагъа тийишли болгъандыла. Аны хайырындан жаш адамла республикадан тышында вузлагъа да киргендиле.

Жыйылыуда окъуучуланы къылыкъларына да аслам зс бурулургъа керекликси айтылгъанды. Жаш адам тюз жолдан ажашмаз ючюн, анга болушургъа, тамата гитчеге аманны бла игини ангылатыргъа тийишлиди. Кёпле ол амалтын терсине кетедиле.

Уяналаны Казим, бюгюнлюкде районда билим бериу учреждениялана ишлерине эс бура, биринчиден, школлада не жаны бла да къоркъуусузлукъ сакъланыргъа керекликсин чертгенди. Хар учреждениядa от тюшгенин олсагъат билдирирча приборла, кесини охранасы, ол санда видио камерала, орнатылыргъа керекдиле. Ашханала санитар мардала бузулмай ишлерча, сабий гитчелигинден урунургъа юйренирча, эл мюлк бла да шагъырей болурча этерге керекди, дегендиле жыйылыуда сёлешгенле.

Не заманда да устазланы ишлери къыйын болгъанын чертип, Нальчикден къонакъла эмда район администрациясы къуллукъчулары жыйылгъанланы жууукълаша келген байрам бла - Билимни эмда Къабарты-Малкъарны Къыраллыгъыны кюню бла алгъышлагъандыла, мамырлыкъ, саулукъ, насып тежегендиле.

Жыйылыуда биогюнлюкде муниципалитетде билим бериу системаны айнытырча къаллай амалланы хайырланнганларыны, озгъан жылны жетишимлерини бла кемчиликлерини, быйыл къаллай ишле тамамланыргъа керек болгъанларыны юсюнден билим бериу управлениясы таматасы **Моллаланы Сулейман** айтханды. «Биогюнлюкде школда качестволу билим бериу баш магъананы тутады. Хар сабийни саулугъу, билими да бирча тюйюлдю, анга зс бурабыз. Биогюнлюкде районда билим бериу система айныый барады»,- дегенди. Ол билдиргенича, биогюнлюкде районда оналты сабий сад ишлейди. Алада бир бла жарымдан башлап жети жыллары болгъан 1640 сабий кечиеди. Ол а, саулай айтханда, 74, 4 процент болады. Бешден жети жылларына дери балаланы 98,8 процентни биогюнлюкде садикледе жерле бла жалчытылыннгандыла. Ол санда жангы окъуу жылгъа школгъа дери учреждениялада электрон очередьлеге кёре 487 балагъа жер боллукъду».

«Былтыр сабий садлагъа кезиулерин сакъларгъанланы санын кетерир ючюн, Тырныауузну 3-чю номерли школунда 50 сабийге садик ачылгъанды. Къурулуш ишлеге деп федерал эм республикалы бюджетден ахча бёлюнгенди. Анга мекямны башы жангыртылгъанды, отоулагъа ремонт этилгенди. Пол къангалары алышындырылгъандыла, жангы мебель эмда башха керекле алынгнгдыла. Планнга кёре быйыл 65 сабийге шахарны 6-чы, 1-чи эм 4-чю номерли школарында эм Быллым элде да жерле къураллыкъдыла. Саулай да сагъынылгъан ремонт ишлеге деп 5 240100 сом берилгенди», - деп биллдиргенди Моллаланы Сулейман.

Жыйылыуда быллай шартла келтирилгендиле: былтыр районда ЕГЭ –ни 268 окъуучу бергенди. Онеки адам алтын майдаллагъа тийишли болгъандыла. Районда къошакъ билим алыргъа сюйгенле да аз тюйюлдюле, аланы саны 2500 болады. Жаш адамла салулукъларына зс бурурча, аланы патриот сезимлери кючленирча, билимлери ёсерча да кёп тюрлю программла ишлейдиле, акцияла бардырыладыла. Ол жаны бла Тырныауузда Сабий эм жаш тёлю чыгъармачылыкъ араны эм Кёнделенде спортшколаны энчи белгилерге боллукъду.

Биогюнлюкде районда ишлеген устазланы саны 570 болады. Аладан 286 адамны стажлары жыйырма жылдан атлайды. Ол санда 156 устаз биринчи категориялары болгъанладыла. Жыл сайын педагогла билимлерин ёсдюрюрча курсла бардырыладыла.

Тюбешиуде билим бериу учреждениялана таматалары, устазла, медицинаны ишчилери эм башхала да сёлешгендиле. «Окъуучуланы саулукъларын сакъларгъа энчи программалана хайырланыу», «Школлагъа дери билим берииуде жангы амалла», «Сабийге къошакъ билимни магъанасы», «Къырал билим бериу стандартны чеклеринде гимназияны магъанасы» деген темала сюзюлгендиле.

Ахырында резолюция къабыл этилгенди эм иги устазла саугъаланнгандыла.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Жыйылгъан сынау тинтилгенди, тийишли оюмла этилгендиле, муратла белгиленнгендиле

Бахсан муниципал районну администрациясында «Билим бериую качествосун кётюрюу эм окъуучуланы айнытыу амалланы къурау» деген темагъа конференция бардырылгъанды. Анга районну окъуу юйлериндан эки жюз келечи, устаз ишни ветераналры, эл администрацияланы башчылары, предприятияланы таматалары къатышхан эдиле. Конференцияны район администрациясыны башчысыны орунбасары **Олег Каздохов** бардыргъанды.

Бахсан районну башчысы **Хасан Сижажев**: «Районда тамамланыллыкъ кёп жумуш барды, алай барысындан да магъаналысы – ёсюп келген тёлюге тынгылы билим бериудю эм аны адет – тёрелеribизге кёре юйретиудю»,- дегенди. Аны оюмуна кёре, шёндюгю дуниягъа къабыргъасын жарашдырып жашар ючюн, сабий гитчелигинден башлап дуниягъа чыгъармачылыкъ кёзден къараргъа керекди.

Россейни Президентини «Бизни жангы школ» деген башламчылыгъы жашауда бардырылып башланнганды. Устазлагъа, билимден сора да, тёзюм керекди. Сизни ючолугъуздады къыралны да, халкъны да къадары, дегенди Сижажев.

Билим бериу управлениясы башчысы **Тамара Абрегова** билдиргенича, районда жыйырма бла эки сабий сад ишлейди, алагъа 3702 балачыкъ жюрюйдю, ол а бу жыл санлыланы 81 проценти болады. Арт ючю жылны ичинде 725 сабийге жерле къуралгъандыла. Атажукино, Куба, Кременчуг – Константиновское элледе 160 жер ачыллыкъды, Кишпек элде уа 140 жерге сабий садны мекямы бите турады.

Алайды да, жууукъ заманда районда ючю – жетижыллыкъ сабийлени барысына да садикледе жерле жеткерикдиле. Тамара Абрегова устазланы усталыкъларын ёсдюрюуге аслам зс бурулгъанын чертгенди:озгъан жылда курслада 171 адам окъугъанды. Федерал къырал билим бериу стандартла сингдирилип башланнгандыла. Биринчи сентябрьден 533 школчу алагъа кёре окъурукъдула, ала бла 247 устаз ишлерикди.

Бир къырал экзаменни юсюнден айтханда, Атажукино элде школну выпускниги жюз балл алгъаны чертилгенди. Токъсан балл алгъанла да болгъандыла – тёртеулен, онбеш выпускниг а сексен эм андан да кёбюрек алгъандыла.

Бахсан районда быйыл 557 выпускник бар эди, аладан 247 – си биийк окъуу юйлеге киргендиле, техникумлагъа бла колледжлеге уа 158 – си баргъандыла.

Конференцияда жылы ашны проблемасы да сюзюлгенди. Жылгъа муниципал бюджетден башланнган школну окъуучуларыны эм къолайсыз юйюрлени сабийлерини ашларына деп тёрт миллион сом бериледи.

Дагъыда быллай шарт белгиленнгенди: школчуланы токъсан сегиз проценти китапла бла жалчытылынгандыла. Федерал тизмеси къуралгъанлы ала, алгъынча, жыл сайын тюрленмейдиле, энди жылны ахырында сабийле китапларын библиотекагъа берселе, ала бла башхала хайырланаллыкъдыла.

Конференцияда айырмалы устазлагъа грамотла берилгендиле.Эм игиге уа Атажукино элде ючюнчю школ саналгъанды.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

Документле

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны
БУЙРУГЪУ

1.Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Информацияны къоруулау жаны бла ведомствоа аралы комиссияны къауумун (тизмеси буйрукъгъа къошулады) къабыл кёрюрге.

2.Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны бу буйрукълары кючлерин тас этедиле:

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы
Нальчик шахар, 2015 жыл 24-чю август, №103-РГ

2014 жылда 27-чи июньда чыгъарылгъан 66-РГ номерли,
2015 жылда 24-чю февралда чыгъарылгъан 18-РГ номерли.

3.Бу буйрукъ анга къол салынгнан кюнден башлап кючюне киреди.

Ю.КОКОВ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 24-чю августда чыгъарылгъан 103-РГ номерли буйругъу бла къабыл кёрюлгенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Информацияны къоруулау жаны бла ведомствола аралы комиссияны
КЪАУУМУ

Кодзоков М.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны таматасы (Комиссияны председатели)

Битоков В.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары (Комиссияны председателини орунбасары)

Волошин В.В.-Россей Федерацияны Охраналы федерал службасыны Къабарты-Малкъар Республикада энчи связь эмда информация жаны бла арасыны таматасы (ыразылыгъына кёре)

Дружинин Н.Г.- Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны низам-жашырынлыкъла жаны бла бёлюмюню таматасы

Жеккеланы А.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы прокуроруну биринчи орунбасары (ыразылыгъына кёре)

Залийханланы К.Х-О.-Къабарты-Малкъар Республикада ич ишлени министрини орунбасары (ыразылыгъына кёре)

Куква А.Н.- Связьны,информация технологияланы бла асламлы коммуникацияланы сферасында надзор этиу жаны бла федерал службаны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны башчысыны орунбасары – контроль (надзор) эттген эмда ишге эркинлик берген бёлюмню таматасы (ыразылыгъына кёре)

Минников Ю.Т.-Техника эмда экспорт контроль жаны бла федерал службаны Юг эмда Шимал-Кавказ федерал округлада Управлениясыны башчысыны орунбасары (ыразылыгъына кёре)

Надежин М.В.-Россей Федерацияны Граждан къоруулануыну ишлери, къыйын болумла эмда табийгъат къыйынлыкъланы хаталарын кетериу жаны бла министерствосуну Къабарты-Малкъар Республикада Бащ управлениясыны таматасы (ыразылыгъына кёре)

Синицкий А.А.-Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны бла Правительствосуну Ишлерини управлениясыны информация технологияланы департаментини оноучусу

Усов О.Л.-Россей Федерациясы Къоркъуусузлугъуну федерал службасыны Къабарты-Малкъар Республикада Управлениясыны таматасы (ыразылыгъына кёре)

Фокичева Н.Х.-Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Аппаратыны башчысы (ыразылыгъына кёре)

Шишкин А.С.- Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны бла Правительствосуну Ишлерини управлениясыны информация технологияланы департаментини информацияны къоруулау жаны бла бёлюмюню таматасы (Комиссияны секретары).

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 24-чю августда чыгъарылгъан 110-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлгенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Инвалидлени ишлери жаны бла советни
КЪАУУМУ

Дадов М.А-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары (Советни председатели)

Бгажнокова З.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Социальный политика,урунуу эмда саулукъ сакълау жаны бла комитетини председатели (Советни председателини орунбасары)

Тюбейланы А.И. - Къабарты-Малкъар Республиканы урунуу, иш бла жалчытыу эмда социальный къоруулау министри (Советни председателини орунбасары)

Алакаев А.М.-Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысыны къуллугъун толтургъан (ыразылыгъына кёре)

Баков Н.Х.-Россей Федерацияны Пенсия фонду къырал учреждениясы Къабарты-Малкъар Республикада Бёлюмюню управляющиси (ыразылыгъына кёре)

Варитлов В.З.- Инвалидлени битеуроссей обществосуну Къабарты-Малкъар республикалы правлении председатели (ыразылыгъына кёре)

Емузова Н.Г.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары - Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу,илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министри

Казанчева Л.Б. - Къабарты-Малкъар Республиканы Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла комитетини председатели

Кладько И.Е.-Прохладный шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысы (ыразылыгъына кёре)

Кузамышева Н.А.-«Сангырауланы битеуроссей обществосу» битеуроссей жамауат организацияны Къабарты-Малкъарда регион бёлюмюню таматасы (ыразылыгъына кёре)

Кумахов М.Л.-Къабарты-Малкъар Республиканы культура министри

Лихов З.А.-Къабарты-Малкъар Республиканы финансла министри

Малкъарланы О.А.-«Къабарты-Малкъар Республикада медицина-социальный экспертизаны баш бюросу» федерал казна учреждениясы таматасы-баш эксперти (ыразылыгъына кёре)

Рахайланы Б.М.- Къабарты-Малкъар Республиканы экономиканы айнытыу министри

Романова Е.В.-Къабарты-Малкъар Республиканы урунуу, иш бла жалчытыу эмда социальный къоруулау министрини орунбасары (Советни секретары)

Устова Д.А.-Россей Федерациясы Социальный страхование фонду къырал учреждениясы Къабарты-Малкъар Республикада регион бёлюмюню таматасы (ыразылыгъына кёре)

Хуштов А.В.-Къабарты-Малкъар Республиканы спорт министри

Черкесова Л.И. -Сокъурланы битеуроссей обществосу» битеуроссей жамауат организацияны Къабарты-Малкъарда регион бёлюмюню таматасы (ыразылыгъына кёре)

Шетова И.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары - Къабарты-Малкъар Республиканы саулукъ сакълау министри

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 24-чю августда чыгъарылгъан 112-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлгенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Къырал службаны эмда оноучу кадрланы резервини вопрослары жаны бла комиссияны
КЪАУУМУ

Кодзоков М.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны таматасы (Комиссияны председатели)

Сарбашланы С.М.- Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны таматасыны орунбасары - Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны жер-жерли самоуправлениясы вопрослары жаны бла управлениясыны начальники (Комиссияны председателини орунбасары)

Алакаев А.М.-Нальчик шахар округну жер-жерли администрациясыны башчысыны къуллугъун толтургъан (ыразылыгъына кёре)

Альтудов Ю.К.-биийк профессионал билим берген (Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университет» федерал къырал бюджет билим бериу учреждениясы ректору (ыразылыгъына кёре)

Апажев А.К.-биийк профессионал билим берген «В.М.Коков атлы Къабарты-Малкъар къырал аграрный университет» федерал къырал бюджет билим бериу учреждениясы ректору (ыразылыгъына кёре)

Бердов Х.А.-Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Законодательство,къырал къурулуш эмда жер-жерли самоуправление жаны бла комитетини председатели (ыразылыгъына кёре)

Битоков В.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары

Гудов А.Ф.- Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Аппаратыны башчысы

Емузов А.С.- Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны къырал службаны эмда кадрланы вопрослары жаны бла управлениясыны таматасы (Комиссияны секретары)

Емузова Н.Г.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары - Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу,илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министри

Канунников В.А.- Россей Федерациясы Президентини Шимал-Кавказ федерал округла толу эркинликли келечисини аппаратыны Къабарты-Малкъар Республикада федерал инспектору (ыразылыгъына кёре)

Макоев А.В.-Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны къырал-право управлениясыны таматасы

Рахайланы Б.М.- Къабарты-Малкъар Республиканы экономиканы айнытыу министри

Тюбейланы А.И. - Къабарты-Малкъар Республиканы урунуу, иш бла жалчытыу эмда социальный къоруулау министри

Ячный И.В.-Прохладна муниципал районну жер-жерли администрациясыны башчысыны къуллугъун толтургъан (ыразылыгъына кёре)

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны 2015 жылда 24-чю августда чыгъарылгъан 113-УГ номерли Указы бла къабыл кёрюлгенди

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысында Къырал саугъала жаны бла комиссияны
КЪАУУМУ

Кодзоков М.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны таматасы (Комиссияны председатели)

Сарбашланы С.М.- Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны таматасыны орунбасары - Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны жер-жерли самоуправлениясы вопрослары жаны бла управлениясыны начальники (Комиссияны председателини орунбасары)

Альтудов Ю.К.-биийк профессионал билим берген (Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университет» федерал къырал бюджет билим бериу учреждениясы ректору (ыразылыгъына кёре)

Амшокова Ф.К. –Къабарты-Малкъар Республиканы Профессионал союзларыны организацияларыны биригиую председатели (ыразылыгъына кёре)

Битоков В.М.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары

Говоров С.А.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары- Къабарты-Малкъар Республиканы эл мюлк министри

Емузов А.С.- Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны къырал службаны эмда кадрланы вопрослары жаны бла управлениясыны таматасы (Комиссияны секретары)

Емузова Н.Г.-Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары - Къабарты-Малкъар Республиканы билим бериу,илму эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министри

Жанатайланы С.А- Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председателини орунбасары

Макоев А.В.-Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны Администрациясыны къырал-право управлениясыны таматасы

Маслов Н.А.-«Къабарты-Малкъар Республиканы муниципал къуралыуларыны совети» Ассоциацияны толтурууччу директору (ыразылыгъына кёре)

Тюбейланы А.И. - Къабарты-Малкъар Республиканы урунуу, иш бла жалчытыу эмда социальный къоруулау министри

Шетова И.М.- Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары - Къабарты-Малкъар Республиканы саулукъ сакълау министри

КъМР-ни Къыраллыгъыны кюнюне

Жигерлиги эм къайгъырыулулугъу бла уллу хурмет тапханды

Мен газетни редакциясына ишлерге келгенимде, Шауаланы Миналдан культура бёлюмю таматасы эди. Ол олтургъан кабинетге барыргъа, аны бла ушакъ этерге бек сюйюучю эдим. Кёпню кёрген,кёпню билгенге тынгылагъан бек хычыуун кёрюннгенди манга. Атаккуланы Хафисатны юсюнден да биринчи андан эшитгенме. Бир кюн а аны кесим да кёргенме, Миналданнга кьонакъгъа келип.

Кёзюмю юсюндеги кёксюл костюму, не сыргъалары, не мынчакълары жокъ. Чынтты партия къуллукъучча кийинип эди. Бу эки интеллигент тишырыну ушакълары да илмуну, культураны, окъууну юсюнден эди. Артда Миналдан манга Атаккуланы Хафисат 1939 жылда «Жигер урунгъаны ючюн» майданы Москвада Кремльде СССР-ни Баш Советини Президиумуну Председателери Михаил Калининни къолундан алгъанын да айтханды, ол заманда аны бла эмда башха устазла бла бирге тюшген суратны да кёргюзтгенди. Анда уа дагъыда бизни халкъыбызны жарыкъландырыучусу, жазыучу, поэт, устаз да Шахмырзаланы Саид да бар эди. Ол таулуланы араларында Ленинни ордени бла биринчи болуп саугъланнганды.

Артда Шауаланы Миналдан Хафисатны юсюнден уллу очерк жазгъанды. Ма анда да аны урунгнан жолуну кёп шартлары ачыкъланнгандыла: педагогла хазырлагъан техникумда окъуй тургъанлай, ол комсомолгъа киреди. Аны бошагъандан сора Тёбен Чегемде кеси эллилерини сабийлерин окъутады. Элни хар ишине жигер къатышады. Комсомолну райкомуну членими, устазланы комсомол организацияларыны секретарыды, агитаторлукъну бардырады, аскерге чакъырыллыкъланы окъутады, концертле кёрайдиле, докладла этеди, окъуу китапла жазады... Алай бла аны тёрт жылы терк озады.

Ол орта билим бла чекленирге сюймейди. Къабарты-Малкъар пединститутну тарых бёлюмюне кирип,окъуун бардырады. Алай институтдан анга айырылыргъа тюшеди. 1938 жылда аны комсомолну Къабарты-Малкъар обкомуну секретарына айырадыла. Бу къуллукъгъа уа тиширыу биринчи кере салынады. Кёп да бармай а аны партияны Къабарты-Малкъар обкомуну бюросуну членине кандидатха сайлайдыла.

Хафисат Исмайыловна школлада, эллени партия организацияларында, фермалада, трактор эмда сабанчы бригадалада болады. Жаш тёлюню, халкъ асламланы мюлк борчланы толтурургъа тизеди, партия, комсомол организациялагъа болушады, тиширыула бла ишлейди. Аны чыдамлыгъын сынгъанча, 1940 жылда СССР-ни Баш Советине депутатха айырадыла. Аны уа иши кёпдю. Ол не заманда да айыруучуланы жумушларына сакъ болургъа тийишлиди. Хафисат ол борчну намыслы толтургъанды. Ол район, шахар Советлеге, республиканы Баш Советине да депутатха айырылгъанды. Жерлени, фатарланы, тюкенлени, юйюр жашауну, кьурулуу материалланы юсларинден да анга кьайгъырыргъа тюшгенди.

Алай ол мамыр жашауну уруш бузады. Комсомолну Къабарты-Малкъар область комитети кесини хар ишин: «Хар нени да фронтха, хар затны да хорлауну болдуруугъа!» деген чакъырыу бла бардыргъанды. Комсомолчула Къабарты-Малкъарны комсомолу атлы танк колонна ишлетирге ахча жыйгъандыла, къарар адамлары болмай къалгъан сабийлеге болушлукъгъа энчи фонд къурар ючюн воскресникле бардыргъандыла. Жылы кийимле,къол къапла,жамычыла жыйып, фронтха жибергендиле. Урушну аллында жыл къызладан тёрт жюз чакълы тракторчу хазырланнган эди да, ала артда фронтха кеттенлени тракторларына олтургъан эдиле.

Республика немисли урууучаучуладан азатланнган сора да, комсомолчула халкъ мюлкню аягъы юсюне салыугъа тири къатышхандыла. Сабийлени солууларын къурау, къышха хазырланыу, фронтчуланы юйдегилерине болушуу, окъуучуланы эл мюлк ишге тизиу,аланы эришиулерин къурау, ёксюзлени жыйыу да комсомолну сыйлы борчу эди. Ма ол эм башха жумушла комсомолну оноучуларындан къаты ишлеуню, битеу кючлерин да жыйыштырыуну излегендиле. Къабарты-Малкъарны комсомол организациясы Хорламгъа кесини ахшы юлюшюн къошханды.

Алай малкъар халкъгъа Хорламны къууанчын туугъан жеринде этерге тюшмегенди. Хафисат да миллети бла бирге Орта Азиягъа кёчеди. Анда ол кесини устазлыкъ ишин, окъуун да башлайды. Кыргъыз пединститутну тарых факультетин бошайды.

Заман кюнлени, айланы, жылланы ашырады, кьайгъыла да, тюшдеча, унутула, бушуулану чарсы кете барады. Тюзлюкню кюню тиеди, ол халкъыбызны жолун жарытады. Хафисат да туугъан тауларына къайтады, къууанчны,насыпны да халкъы бла бирге кёреди. Партияны Чегем райкомунда ишлейди, Чегем райисполкомну председатели болады,республиканы Баш Советини Президиумуну Председателини орунбасарыны къуллугъуна да салынады. Туугъан жерине къайтхан халкъгъа от тиргизирге, мюлк къыраргъа болушады, ол кыйын кюнлеринде анга билеклик этеди. Аны бийик тау жайлыкъларда, къышлыкъларга тюшген мал фермалада, сабанчы бригадалада китапла бармыдыла, урунгнанланы солуулары зауукълу ётемиди, алчы сынауну кенг жаямыдыла деп къайгъырмагъан бир кюню болмагъанды. Анга шагъатха жаланда бир шартны келтирсек да тамамды.

Алий Шогенцуков атлы къырал драма театрны залы. Къызыл жабыу жабылгъан узун столну артында комиссия олтурады. Москвада Луначарский атлы театр институтда малкъар студиягъа адамла алыр ючюн конкурс барады. Ол кече он сагъатда бошалады. Алай комиссия уа жаланда сагъат бирге чачылады. Партияны обкомуну келечиси Атаккуланы Хафисат а андан сора да тынчаймайды: окъургъа барлыкъланы документлерине къарайды, характеристикаларын окъуйду. «Уллу кёллюлюк этип,Москвада институтну ректоратындан уялыргъа тюшмесин»,-деген къылдады.

Къагъытлагъа къарай келгенде, экеуленни аттестатлары жокъ. Ол эртденликде аланы чакъырады. Бири документин келтиреди, башхасы уа орта школну бошамагъаны ачыкъланады. Аны орунуна адам керекди. Хафисат,такси чакъырып, олсагъат Акъ-Суугъа атланады. Жашланы,къызланы юйлерине барады. Ала бла сёлешип, комиссияны жыяды.

Энди тарыхдан бла литературадан экзаменле берирге керекдиле. Ала бошалгъанчы, ол тынчаймайды. Къайгъылы, сагъышлы кюнле озадыла, студиягъа хунерли жашла,къызла алынадыла. Хафисат къууанады. «Халкъыгъызны намысын сакълагъыз. Уллу культураны тау эллерибизге эльтича фахмулу артистле болуп къайтыгъыз»,-деп ашырады.

Ол музыка училищеге, школлагъа барып, къабартылыладан бла малкъарлыладан аз адам алынннган кёрсе, жарсып, хунерли жашладан бла къызладан жангыдан адамла алдыргъанды. Пенсиягъа чыкъгъандан сора да Атаккуланы Хафисат «Плодопромда» кадрла бёлюмню таматасы болуп бёлек жыл ишлегенди. Нальчикни Ленин районунда урушну,урунууну ветеранларыны советине башчылыкъ этгенди. Аны къыйынына республиканы таматалары уллу багъа бичгендиле.

Ол «Жигер урунгнаны ючюн», «Кавказны къоруулагъаны ючюн» майдалла бла, республиканы Баш Советини эки Сыйлы грамотасы бла, Халкъ мюлкню жетишимлерини кёрмючюню гитче алтын майдалы бла, ВЛКСМ-ни Ара комитетини сыйлы белгиси бла саугъланнганды. Алай халкъ берген хурмет анга барысындан да сыйлы саугъа болгъанды.

ТЕКУЛАНЫ Хауа.

ДАТА

Жууаплы борч - аш-азыкъны къоркъуусузлугъун жалчытыуду

-Управлениянны структурасыны, аны баш борчларыны юслеринден башлайыкъ.

-Аллындан окъуна айтып къояргъа сюеме: быйылны биринчи жарымында Управлениянны ишин къурау бла кюрешгенбиз. Кадрла тийишлисича жыйыщдырылгъандыла - битеу да 22 адам алынгнанды, аладан 18-си контроль-надзор борчланы толтургъан къырал ветеринар инспекторладыла. Ала барысы да сынаудан ётгендиле, кесперин иги жаны бла кёргюзтгендиле.

Ведомствону баш борчу –регионну аш-азыкъ жаны бла къоркъуусузлугъун жалчытыуду. Анга кёре аны Болумунда быллай ишле белгиленедиле: республиканы халкъын адамгъа,маллагъа, жаныуарлагъа да бирча жугъуучу ауруулаган къоруулау; КъМР-ни жерине тышындан ауругъан малла келтирилмезча этиу; малчылыкъны бла битимчиликни продукциясыны къоркъуусузлугъун жалчытыу эмда ветеринар надзорну бардырыу.

-Мухамед Музакирович, жанны къуллугъугъузда къыллай чырмаулагъа тюбегенсиз, къысха заманны ичинде не ишле тындырыргъа къолугъуздан келгенди, жуукъ заманда къаллай борчла толтururгъа тюшеригди?

-Республиканы ветеринар лабораториягъа мекямны жокълугъу бизни артыкъда бек жарсытханды. Бир-бир сылтауна бла службаны кирир жери болмай къалгъан эди, аны аграрный университетни бир жарасусу мекямында орнатхандыла да, ол кесини профессионал ишин тийишлисича бардыралмагъанды. Кёп заманны аны онооу этилмей тургъанды, энди уа къолгъа алынгнанды.

Бизни ишибизге чырмау этген дагъыда бир сылтау - ветслужбаны бир болмагъаны. Ол хар бири энчи ишлеген эки къырал казна учреждениядан къуралгъанды. Аллай айырыллыкъны, дагъыда ветеринария жаны бла толтururучу властьда бир контроль-надзор органны болмагъанына хатасындан биз башха регионладан иги да артха къалгъанбыз.

Болсада ол жаны бла да иги жанына тюрлениуле этилгендиле. Кесигиз билгенликден, КъМР-ни Ветеринария управлениясы эмда мюлкню жюрютген бир субъект - «Ветеринария медицианы Къабарты-Малкъар арасы» къуралгъандыла. Ол а службаны ишин шёндюгю заманнга кёре къурагъа, ветеринар надзорну бек магъаналы борчларын белгилерге онг бергенди.

Ючюнчю проблема – бруцеллёз ауруну асыры кенг жайылгъаны. Аны баш сылтаулары – малланы ары бла бери бир тюрлю контрольсуз ташыуду, ауругъан хайыуанланы сойгъанда жорукълагъа уллу бузукълукъ этиудю эмда санитардезинфекция ишни арталлыда бардырмауду. Ол а малчылыкъны айнытыугъа чырмау этгени бла къалмай, адамланы саулукъларына да уллу къоркъуу салады.

Биз дезинфекция бёлюм къурагъанбыз, аны юч «Унигрин» установкасы барды. Аллай техниканы хайырындан халны бир кесек игилендирирге къолубуздан келгенди. Дагъыда малланы ары бла бери законсуз ташыуну тохтатыр мурат бла КъМР-де МВД бла бирге контроль этиую юсюнден келишимге кёл салгъанбыз. Зольск,Прохладна эмда Терк районлада бизни инспекторларыбыз полициячыла бла бирге стационар постлада турадыла. Кёчюрюлюучю ветеринар-полициячы постла да къураладыла.

Жыйырма жылдан сора жайлыкъланы ветеринар-санитар болумларын тинтиу эмда предпринимательге ветеринар пропускла бериу да къайтарылгъанды. Быйылны июль айына 114 пропуск берилгенди. Битеу ол мадарла, дагъыда жамауат бла бардырылгъан ангылатыу иш да хайыр берликлерине биз бек ышанабыз.

-Башка ведомстволаны бла структураланы келечилери бардыргъан тинтиулеге уа къыталышмысыз?

-Башында айтханымча, бюгюнлюкде малланы законсуз ары бла бери ташыуну, ала бла эркинликсиз сатыу-алыу бардырыуну жолун кесиуге уллу эс бурулады. Жорукъланы бузгъанла административ жууапха тартыладыла. Битеу ол жумушла уа МВД, Россельхознадзор, Роспотребнадзор бла бирге бардырыладыла. Муниципал къуралыуланы башчылары да алагъа къатышырга борчлудула. Кёп проблемала бла байламлы мадарланы жаланда бирге толтururгъа къолдан келеди. Иесиз итле эмда киштикле бла байламлы иш да аладан бириди. Быйыл аладан республиканы 661 адамы ачыгъанды.

-Аш-азыкъ продуктланы качествосуна контроль этиу жаны бла болум а къалайды?

-Бу ишни тийишлисича бардырыргъа чырмау этген сыйтаула кёпдюле. Биринчиден, право жорукъла шарт тохтащдырылмагъандыла. Аш-азыкъ продукцияны качествосуна контроль этиу бла асыры кёп организация кюрешеди. Андан сора да, административ тазирле бек гитчеледиле -500-ден башлап 1000 сомгъа дери. Бузукъчулагъа ол кёп тюйюлдю.

Бизни артыкъда бек къыйнагъан а – малланы бла продукцияны жукъгъан ауруула жайылгъан жерледен жашырын ташыуду. Аллай продукция сатыу-алыу эркинликсиз бардырылгъан жерге тюшерге эмда адамланы саулукъларына уллу хата салыргъа боллукъду. Бусагъатда бузукъчула полицияны стационар постларындан къутулуп ётерге боллукъ башха жолла тинтиле турадыла.

-Адамла аллай жерледен продукцияны къоркъмай къалай ала болурла?..

-Аллай уллу кёллюлюк игиликге келтирмеучюдю. Малланы сойгъанда, бир жерден башхасына ташыгъанда жорукълагъа бузукълукъ этилгенини хатасындан Дагъыстанда, Ростов областьда, башха регионлада да адамла сибирская язвадан ауругъан кёзюле болгъандыла. Аны себепли Управлениянны инспекторлары эмда Ветеринария медицианы Къабарты-Малкъар арасыны специалистлери халкъны арасында ангылатыу ишни дайым да бардырадыла.

Малчылыкъны продукциясы къоркъуусуз болур ючюн кюрешиндизде биз быллай тыйгъычлагъа тюбейбиз: биринчиден,тинтиуле бардырлыгъыбызны юсюнден алгъадан билдирирге керекбиз. Ол а аш-азыкъ продуктланы сатыу бла кюрешген предприятиланы оноучуларына да принимательге хазырланыргъа, кемчиликлени жашырыргъа онг береди. Экинчиден, надзор этиллик субъектле ишлеп башлагъан биринчи юч жылда аланы тинтиргe жарамайды. Алай бла аш-азыкъны бир тюрлю ветеринар-санитар экспертиза этилмеген аш-азыкъ продукцияны сатханла бир тюрлю жууапха тартылмайдыла.

Ма ол сылтаулагъа да къарамай, биз адамларыбызны аш-азыкъ жаны бла къоркъуусуз этер ючюн къолубуздан келгенни аямайбыз.

-Жуукъ заманда не жумушланы тамамларгъа дейсиз?

-Ветеринар службагъа шёндюгю приборла эмда энчи машинада да керекдиле. Ол жаны бла мадарла этиле турадыла. Федерал ара бла да ветеринар препаратла эмда вакцинала бла жалчытыу жаны бла байламлыкъла тохтащдырыладыла. Управление КъМР-ни Правительтосуна «Къабарты-Малкъар Республикада регион ветеринар службаны айнытыуну концепциясыны юсюнден» подпрограмма жарашдырып, аны «Къабарты-Малкъар Республиканы эл мюлкню айнытыуну эмда эл мюлк продукцияны,сырьёну бла аш-азыкъны рынокларыны ишлерин тап халгъа келтириую» 2014-2020 жыллагъа жарашдырылгъан программасына къошаргъа кереклисин жыз,къагъыт жибергенди.

Къабарты-Малкъар Республиканы эллерин тутхучлу айнытыуну 2030 жылгъа дери жарашдырылгъан стратегиясына кийирирге деп, ветеринар службаны айнытыу жаны бла предложениялра Правительтосуну къарауна берилгендиле.

-31-чи август – ветеринар ишчилени профессионал байрамлары. Анга къалай тюбейсиз?

-Битеу коллегаларыбы аны бла алгъышлайма, саулукъ,насып, ишлеринде жетишимле тежейме. Ол бизге магъаналы кюндю, анга тийишлисича тюберикбиз. Къууанчны жыйылыу боллукъду, адда айырмалыла саугъаланырыкъдыла. Ол кюн Ветеринария медицианы Къабарты-Малкъар арасыны Чегемде филиалы жангыртылгъандан сора ачыллыкъды. Аны Майскийде бёлюмюнде уа семинар бардырылып, ашазыкъ жаны бла къоркъуусузлукъну жалчытыуну амаллары сюзюллюкдюле.

ЮСЮПЛАНЫ Галина.

КЪАРАМ

Поэзияны эки ауазы

Поэзияда адам эки ауазны эшитгенлей турлукъду– бири жашау бла къууанчлыкъны суратлагъан, экинчи - бушуу бла ёлюмню баямлагъан. Алай жашау хорланмазлыкъ, къыйыры -чеги болмагъан кючдю. Хулаллыкъ бла жарыкъланлыкъ туудургъан поэзия адамлагъа къуллукъ этеди.

Кертиди, Къайсын 1917 жылда Огъары Чегемде туугъаны кимге да шартды. Ол малкъар халкъны атын дуниягъа тууганы, туура этгенди. Къулий улуну лирикалы поэзиясы ана тили бла, милли бла бирге ёсгенди, айныгъанды, бирсилеге къарындашлыкъ, жарашлулукъ сезим бла жазылгъанды. Аны ючюнню таулу акъылманны поэзиясы битеу жер жюзюнде сыйы биийик даражада жюрюгени да.

Туугъан жерине къызыу сюймеклигин поэт дуниядан кетгинчиге дери сакълагъанды жанында. Ол къагъанакълай атасындан айырылгъанды. Ёксюз сабийлени анасы Узеийрхан, кёп сабийли юйюрде ёсюп, жашауда тирнеклерге кюрешген огъурлу тишырыу болгъанды.

«Ма, жаны жолчукъ, мен анамы этегинден тутуп, энишге эниучю жолчукъ. Ёгюз арбагъа минип, кёпюрден ётген... Ма бу уллу ташха олтурып... Мен анга насыплы кёзле бла къарай эдим»,-деп эсгереди поэт. Аны анасыны сыфаты кёз аллына келеди, аны мудах бети, къара жалулгъу, сюймеклик бла баласына къараучу ана кёзлери эсине тюшедиле.

Аны чыгъармаларыны жигити – тауу тиширыу - от жагъасыны жылыуун сакълайды, сабий ёсдюреди, той-юнда тепсеую бла жюреклени учундурады.

Тепсе! Бизни бийик жерибиз-
Къушланы жашаугъан жерлери,
Тепсе! Сени азат тепсеулерингди.
Бу тауланы эркинликлери.
Тепсе! Къууанчха бураса сен
Жарсыуун, кёз жашларын жерни,
Тепсегенинг бла чыгъара
Насыпны тауларыма мени.

Къайсынны кёп шуёху болгъаны хар кимге да баямды. Белгили къыргъызлы жазыучу Чингиз Айтматов аны юсюнден былай айтханды: «Къайсында уллу адамлыкъ, акъылман сезим кишилик, эрлик да бардыла».

Адамгъа таукелик бериу поэзияны бла борчуду. Къайсынны бир талай назмусу орус тилге кёчюрюледи. Урушну заманында 20 минутну ичинде «Алгъа», «Таулу болгъанымма ёхтемлененме» деген назмуларын битеусоюз радиода окъугъанларыда къаллай насып эди! Александр Фадеев, Константин Симонов алагъа улуу бачгенлиге. Къайсыннга уа ол заманда жаланда 25 жыл бола эди.

1944-1956 жыллада Къыргъызда таулу назмучу халкъы бла бирге кёчгюнчюлюкню сынагъанды. 13 жыл басмада назмулары чыкмай тургъанды. 1949 жылда уа аны СССР-жазыучуларыны союзуну санынданы чыгъарадыла. Анга да къарамай, ол жазыучулукъ ишин къоймагъанды. Мухажирликде тургъанда да, Ата журтуна тансыкълыгъын селейтмегенди:

Мен жел ийиз этген
Тауларыма къайтханма.
Акъ баш лы Минги тауума,
Танскъылап къарагъанма.

Кёп заман ётеди. Кёп жерге барып, айланып, ахшы адамлагъа, поэтлеге тюбеп, дунияны кёреди, шагъырей болады. Аны чыгъармалары тюрлю-тюрлю тиллеге кёчюрюледиле. Малкъар халкъны аты кенгнге дуниягъа айтылады. Аны ишчи отоуунда да дунияны белгили акъылманларыны китаплары кёп эди. Къайсынны назмуларына этилген жырланы Алла Пугачёва, Сергей Серов эм башхала жырлайдыла.

Китап бла ётмек ёмюрден-ёмюрге, кёз аллындан кетмей, адамны асыллыгъын да черте, жерни чексиз чемерлигин ачыкълагъанды поэт. Малкъарлы закий есгин бек сыйлы устазына Александр Пушкинни санагъанды. Аны жашауу, чыгъармачылыгъы Шимал Кавказ бла сагъта байламлыды. Уллу орус поэт, поэзияда биринчи болуп, бизни тауларыбызгъа, Ата журтубузгъа жол ачханды.

Пушкин бла Къайсынны къаддарлары бирге ушагъандыла. Биринчи Нева жагъаларындан тутхунчулукъ бла, Къайсын а кёчгюнчюлюк бла, туугъан жериндан кенгде сюргюнлюк сынагъанды... Экисини да жюреклери сюймекликге, адамлыкъгъа ачыкъ болгъанды, ныхыт жоллада мухажирлик да сынагъандыла. Пушкинни назмулары аламатдыла, алада огъурлулукъда, халаллыкъда бар. Ол жашауну бек сюйген эм назму тизгинлеринде адамлыкъны биийик ышанларын жырлагъанды.

Къууанч, бушуу, жумушакълыкъ, асыллыкъ, оюн-кюлкю бир бирлерин алышындырадыла. Кюнчуръыш Пушкинни поэзиясына терен сингнгенди.

«Ахшылыкъгъа, халаллыкъгъа багъа бичерге керекди. Бу сиз эшитген тизгинлерим - уллу сюймеклигимди поэтге, манга кёп жарыкълыкъ эм къууанч бергени ючюн»,-дегенди Къайсын. Белгили уллу поэт, Огъары Чегемден чыкъгъан назмучу тюзлюкге, адамлыкъгъа, мамырлыкъгъа къуллукъ этгенди. Дуниягъа, салагъа осуят эте, бу тизгинлени жазгъанды:

Мен къоркъмайма ёлюмден,
Таркъаймаз мени къарыуум,
кючюм,
Ётмегинг болурма, жауунунг
Болуп жауарма.
Дуниядан мен кетсем да,
Дуния ёчюлсюн демем.
Энтта айтама! Жашагъыз адамла.
Насыплы болугъуз бизден ахшыла.

Къайсын къыйын сагъатларында, кюнлеринде Пушкин бла ушакъ этгенлей тургъанды, андан эс таба. Къууанч сагъатында да анга табынгнанды. Насыплы болурун да билгенди. Къайсы эсе да бир акъылман: «Адам кесини ахшы атламларында мудахлыкъ да сезеди»,-дегенди. Ол тюз окъуна болур. Дунияда, жарсыугъа, къууанчдан сора да, ауруу, ёлюм бардыр. Жашау да бек керекли, кыйыры-чеги жокъду аны. Пушкин бек ышанганды, анда, къара булутла артында, хар заманда кюнню жарыгъы болгъанына, къачан да акъыл, жарыкъ жашау жер жюзюн бийлерине. Жангы жашау башларына ол бек ийнанганды, аны ючюн гимн да сокъгъанды.

Пушкин орус халкъны керти, чынтты акъылманы болгъанды, деп айтханды Къайсын. «Къаллай бир эсли бола барсан эсем да, аллай бир ангылай эдим, сюе эдим Кавказны, анда жашагъанланы сыфатларын»,-деп жазгъанды Александр Пушкин.

Аны кёз жашлары
Энтта асырайды Кавказ,
Аякъ тауушлары эшитиледиле,
Тау ауузунда.
Ол аз къарамагъанды бизни
таулагъа,
Кёкдеги жулдузла да
жылтыраргъандыла анга.
Къадар, ыразыма хар заманда
Пушкин тынгылагъан тау суугъа,
-деп аны ючюн жазгъанды Къайсын акъылман да.

АЛТУУЛАНЫ Зухура,
3-чю номерли орта школну устазы.

Сурат хапарлайды

Кёзчюклери къарагъан шинтикчик

Бу сиз кёрген суратда белгили малкъарлы жазыучу Гуртуланы Бертни тамата жашы Элдар бла къызы Мариямдыла. Уланчыкъ да, артда атасыны ызындан барып, кёп тюрлю саугъа къоллу болгъанды. Ол Къабарты - Малкъарны культурасыны сыйлы къуллукъчусуду. Быйыл 80-жыллыгъын белгилегенди.

Мариям а, аммасы Кемилятдан (сабийле анга Анай дегенди) эшитген буруннгу таурухланы, айтыуланы, жомакъланы тузагъына тюшюп, битеу жашауун фольклор бла байлагъанды. Тюзю, аны кючю, хайыры бла сабийлени, жаш тёлюню да къалай тюрлю юйретирге боллугъун айтып, алты китап жазгъанды. Ол педагогика илмуланы кандидатыды.

Суратны къачан алынгнанын Мариям айталмайды, баям, 1942 жыл болур дейди. Нек дегенде ол жыл Элдар школгъа тебиреркь эди да, Акъ-Суугъа немисликге кирип, сабийле окъургъа бармай къалгъан эдиле. Алай эсе, жашха жети-егиз жыл болады. Къызгъа уа - беш.

Нальчикге сабийлени уа аналарыны эгечи, артда малкъар колхоз – совхоз театрны актрисасы Жаболаны Мариям келтирген эди. Ол алагъа дайым да кёз – къулакъ болуп тургъанын айтады Мариям.

Дагъыда ол билдиргеннге кёре, ала алгъа парикмахерскийге барыргъа керек эдиле. Алай гитче Мариям, къылыкъ этип, чачын ишлетирге къоймайды. Сора ала суратха тюшерге барадыла. Балала, ары киргеннлей, андагъы ариу шинтикчикни кёреди да, анга олтурургъа излейдиле. Тамата Мариям анга Элдарны олтуртады, эгешчигин а жанына сюейди. Андан «кёбюндю» къызчыкъ суратда.

-Шо мени анга бирчик олтуургъа къойсала эди уа. Артда, суратха тюшгенден сора, аны эркинлиги манга да жетген эди. Суратчы: «Къызчыкъ, энди болдунг»,- деп тюшюрген эди мени алайдан,- деп эсгереди бюгюнлюкде Гуртуланы Мариям ол узакъ кюнню.

САРАККУЛАНЫ Асият.

ЖАНГЫ АМАЛЛА

Шёндюгю техника жоллада низамны кючлендирирге себеп болады

Жолда жюрюуню жорукъларына бузукълукъланы эсепге алгъан фотовидеофиксация системаны эмда шёндюгю излемлеге келишген оборудованияны болушлугъу бла машинаны жюрютюрге эркин этилген мардадан терк баргъанланы хатасындан болгъан аварияланы, алада ёлгенлени бла ачыгъанланы санын юч кереге азайтыргъа онг чыкъгъанды. Аны юсюнден энчи правительволу комиссияны жыйылыуунда КъМР-де МВД-ны УГИБДД-сыны таматасы Юрий Бегидов айтхан эди.

Къырал инспектор билдиргенича, республикада 19 стационар фотовидеофиксатор барды. Ол санда Нальчикде, Бахсанда, «Кавказ» федерал жолда эм башха жерде. Энди уа алагъа энтта 4 автоматизацияланнган комплекс къошулгъанды. Ала аварияла биютюнда аслам болгъан жерледе орнатылгъандыла, ол санда Прохладный-Эльхотово, Прохладный-Азау жоллада эмда Нальчикде.

Аладан сора да «Арена», «Крис» автоматизацияланнган системала, «Кречет-С», «Паркон» комплексле хайырланылып башлагъандыла. Быйыл аланы болушлукъларыбла машиналарын эркин этилмеген жерледе къоюп кеттенлери бла байламлы 5,5 минг бузукълукъ ачыкъланнганды.

-Арт юч жылны ичинде машиналарын мардадан терк алтгенлерини хатасындан болгъан аварияланы санын азайтыргъа УГИБДД-ны бла Транспорт эм связь жаны бла къырал комитет байламлыкъда ишлегенлери себеплик этгенди. Министерство «Къоркъуусуз республика» деген подпрограмманы жашауда бардырыугъа жууаплыды. Аны болушлугъу бла уа машиналаны жюрютюрге эркин этилген мардадан озмазча мадарланы кийирирге, жолда жорукъланы бузгъанлагъа административ жууапха тартылгъанларыны юслеринден бегимлени почта бла юйлерине жетдирирге онг чыкъгъанды, - дегенди Юрий Мушарифович.

Жылны аллындан бери уа фотовидеофиксация приборланы болушлукълары бла аллында келген машиналаны жолларына чыгъыу, мардадан терк барыу, транспортну эркин этилмеген жерде къоюп кетиу бла байламлы аманлыкъланы ачыкъларгъа онг болгъанды. Алагъа кёре административ ишле ачылгъандыла эмда бузукъчулагъа 188 миллион сом тазир салынгнанды. Биогюнлюкде бу ахчаны 44 проценти жыйылгъанды (82,4 миллион). Ол республиканы бюджетине къошулгъанды.

2016 жылда уа Жолда жюрюуню къоркъуусузлугъу жаны бла къырал инспекция энтта жангы системаланы сингдирирге муратлыды, ол санда «Скат» комплексленден 38-син эмда «Кречет-С» системаладан 18-син. Ала уа техника жаны бла биютюнда кючлюдюле: 3-4 полосасы болгъан жоллагъа контроль этедиле.

УГИБДД-ны предложениясы бла ала жолла бирге къошулгъан жерледе орнатыллыкъдыла, ол санда Нальчикни жоллаларында 12-си салынырыкъды. «Быллай приборланы сингдириу эмда фотовидеофиксация системаны андан ары айнытыу республикагъа артыкъда магъаналыды. Ол жолда жюрюуге къатышханлары къоркъуусузлукъларын жалчытыргъа себеплик этерикди», - деп чертгенди Бегидов.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

АКЦИЯ

Сакълыкъгъа гитчеликден тюшюндюрюрге

Окъуу жыл башланырдан алгъа Нальчик шахарны школларыны устазлары жолда жюрюуню къоркъуусузлугъуна юйретиуню жангы амаллары бла шагъырей болгъандыла. Бу ишни УГИБДД-ны инспекторлары «Сакъ болугъуз, сабийле!» деген акцияны чеклеринде къурагъандыла, деп билдиргенди бизге ведомстводан.

Республиканы ара шахарыны окъуу юйлерини келечилери, ол санда социальный педагогла, къошакъ билим берген устазла да, 10-чу номерли школда жыйылгъандыла. УГИБДД-ны инспекторлары алагъа быйылдан башлап, жолда жюрюую жорукъларына юйретиу жаны бла жангы компонент кийирилгенин эсгертгендиле. Алай бла школчула кеслерине сакъ болургъа, къоркъуусуз жолланы сайларгъа юйренирикдиле.

Полициячыла башланнган классланы устазларыны эслерин сабийлени къарангыда кеслерин жюрютюрге кереклисине бургъандыла. Кече светоотражательле бек магъаналы болгъанларын белгилеп, ата-ана бла жыйылыулада аланы хайырланыуну ангылатыргъа кереклиси чертилгенди.

Инспекторла сабий керекле сатылгъан тюкенледе светоотражательлери болгъан кийимлени кёргюзтюрге мурат этгенлерин да билдиргендиле. Андан сора да, шёндюгю амалланы хайырланып, электрон журналлагъа жангы бёлюм кийирип, анда уа сабийле кеслерин жолда къалай жюрютюгенлерини юсюнден шартланы эмда жорукъланы ангылатхан информацияны кийирирге предложение этгендиле.

Устазла битеу жангычыкъланы тюзге санагъандыла эмда инспекторла этген эсгертиулени школланы директорларына белгили этерге сёз бергендиле.

Дин

Хаж къылыуну энчи дерслери

Быйыл КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясы билдиргеннге кёре, Меккагъа хаж къылыргъа 40 адам барлыкъды. Аны бла байламлы бу кюнледе уа ара межгитде ол сыйлы жолоучулукъгъа чыгъарыкъла бла тюбешиу болгъанды.

Алагъа насийхат сёз бла республиканы муфтийи Хазратали Дзасежев сёлешгенди. Жыйылыугъа чекчи службаны келечилери да къатышхан эдиле. Ала уа тыш къыралгъа баргъанлагъа къаллай излемле болгъанларыны юслеринден айтхандыла.

Быйыл да хажгъа чыкъгъан къаумгъа башчылыкъны муфтийни орунбасары Мисирланы Хызыр этеди. Ол бу сыйлы жолоучулукъну жорукъларыны юслеринден билдиргенди.

Тюш намазны къылгъандан сора уа хажны толтурууну жорукъларыны юсюнден энчи дерс къуралгъанды. Быллай окъуу юч кюнню ичинде бардырылгъанды. Хажны кезиуюнде къаллай адетлени толтururгъа кереклисин терен ангыларча уа, ала боллукъ жерлени 3D проекциялары хайырланылгъанды.

Жолгъа 9-чу сентябрьде атланырыкълары белгилененди.

Бизни корр.

2015 жылда сентябрь айда беш уахты намаз къылыуну заманы

Ыйыкъны кюнлери	Айны кюнлери	Эртten намаз	Кюн чыкъгъан заман	Тюш намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жассы намаз
Геуюрге	1	03:59	05:29	12:16	15:59	18:42	20:22
Бараз	2	04:00	05:30	12:16	15:58	18:40	20:20
Орта	3	04:01	05:31	12:15	15:57	18:38	20:18
Байрым	4	04:02	05:32	12:15	15:56	18:36	20:16
Шабат	5	04:03	05:33	12:15	15:55	18:35	20:15
Ыйых	6	04:04	05:34	12:15	15:54	18:33	20:13
Баш	7	04:05	05:35	12:14	15:52	18:31	20:11
Геуюрге	8	04:06	05:36	12:14	15:51	18:29	20:09
Бараз	9	04:07	05:37	12:13	15:50	18:28	20:08
Орта	10	04:09	05:39	12:13	15:49	18:26	20:06
Байрым	11	04:10	05:40	12:13	15:48	18:24	20:04
Шабат	12	04:10	05:41	12:12	15:47	18:22	20:02
Ыйых	13	04:12	05:42	12:12	15:46	18:20	20:00
Баш	14	04:13	05:43	12:12	15:44	18:18	19:58
Геуюрге	15	04:14	05:44	12:11	15:43	18:17	19:57
Бараз	16	04:15	05:45	12:11	15:42	18:15	19:55
Орта	17	04:16	05:46	12:11	15:41	18:13	19:53
Байрым	18	04:17	05:47	12:10	15:39	18:11	19:51
Шабат	19	04:19	05:49	12:10	15:38	18:09	19:49
Ыйых	20	04:20	05:50	12:10	15:37	18:08	19:48
Баш	21	04:21	05:51	12:09	15:36	18:06	19:46
Геуюрге	22	04:22	05:52	12:09	15:34	18:04	19:44
Бараз	23	04:23	05:53	12:09	15:33	18:02	19:42
Орта	24	04:24	05:54	12:08	15:32	18:00	19:40
Байрым	25	04:25	05:55	12:08	15:31	17:58	19:38
Шабат	26	04:26	05:56	12:07	15:29	17:57	19:37
Ыйых	27	04:28	05:58	12:07	15:28	17:55	19:35
Баш	28	04:29	05:59	12:07	15:27	17:53	19:33
Геуюрге	29	04:30	06:00	12:06	15:25	17:51	19:31
Бараз	30	04:31	06:01	12:06	15:24	17:49	19:29

КъМР-ни Муслийманларыны дин управлениясы.

Наркотикле

Эгеч бла къарындашха - бешишер жыл

Терк районда эгеч бла къарындаш Бориевле келир беш жылларын къаты низамлы колонияда ётдюрлюкдюле. Алгъын да ала законланы бузгъанлары ючюн жууапха кёп кере тартылгъандыла, бу жол а наркотиклени сатханлары ючюн терсленедиле.

Сюд тохташдыргъаныча, 2013 жылда августдан 2014 жылда июлькъа дери кезиуде ала районда 15 килограмм марихуана ёсдюргендиле. Ала аны кёсибиз хайырланнганбиз деп къаты болгъандыла. Андан сора да, 5-чи номерли колонияда тутулуп тургъанлагъа трамал препаратны сатаргъа умут этгендиле.

Следствие органла эгеч бла къарындаш РФ-ни Уголовный кодексини 228, 234, 222, 158 статьяларына бузукълукъла этгенлерин тохташдыргъандыла. Сюд битеу шагъатланы тергеп, Бориевлени эркинликлерин бешишер жылгъа сыйырыргъа оноу этгенди.

РФ-ни Наркополициясыны Къабарты-Малкъарда Управлениясы законлагъа бузукълукъла этип наркотиклени ёсдюргенлени, хазырлагъанланы, сатханланы юслеринден бир тюрлю шартла белгили эселе, бу телефон номерлеге сёлеширгизни тилейди: **8 (8662)-77-25-95, 8-800 345-67-89**

Прокуратура

Къоранчларын къайтармагъандыла

Нарткъалада жашагъанланы тарыгъыуларына кёре, Урван районну прокуратурасы шахарны 6-чы номерли школуну «Нальмас» сабий садында акъылбалыкъ болмагъанланы эркинликлери къалай сакъланнганларын тинтгенди.

Аны кезиуюнде «РФ-де билим бериуню юсюнден» федерал законнга бузукълукъла этилгенлери ачыкъланнганды. Документде белгиленнгенича, балаларын садха жюрютгенлери ючюн ахча тёлеген ата-аналаны къоранчлары бир кесеги артха къайтарылады. Аны ёлчемин субъектле кеслери тохташдырадыла. Алай компенсация тёлеулени бир сабийге 20 процентинден, экисине – 50 процентден, ючюнчю эм андан да кёп сабийге уа – 70 процентден аз болмазгъа керекди.

Къоранчланы къайтарыуну низамын да субъектле кеслери тохташдырадыла, ахчаны ала кеслерини бюджетлеринде белгилерге керекдиле. Алай законнга бузукълукъла этип, «Нальмас» сабий садда ата-аналагъа къоранчлары ызына тапдырылмагъандыла. Аны бла байламлы прокуратура Урван районну администрациясына тийишли эсгертиуле этгенди.

Бизни корр.

Билдириу

Тукъумла жыйылыугъа чакъырабыз

Багъалы шуёхла!

«Ассия» фонд Огьары Малкъарда Кюнлюде жашагъан тукъумланы жыйылыуун къурайды. Ол 5-чи сентябрьде бардыриллыкъды, 10 сагъатда башланырыкъды. Ары **Абайланы, Ацикъанланы, Баккуланы, Батталаны, Бийкъанланы, Болатланы, Боташланы, Буштокъланы, Габоланы, Герийланы, Дадуланы, Догучаланы, Жангоразланы, Забакъланы, Занкишиланы, Занибекланы, Къазийланы, Къайгъырмазланы, Маммеланы, Мечукаланы, Мисакъланы, Моттайланы, Мурзаланы, Муртазланы, Ностуланы, Сабанчыланы, Сумайланы, Табакъсойланы, Такъаланы, Темиркъанланы, Токъуйланы, Уяналаны, Чубокъланы** тукъумларындан адамла чакъырыладыла.

Жыйылыуда эрттегили элде жашагъанланы туудукълары бир бирлери бла танышырыкъдыла, элни тапландырыу жаны бла ишлени юслеринден кенгеширимкдиле, Кюнлюмню кёчгюнчюлюкге дери халын къайтарыуну онгларына къарарыкъдыла, экскурсияла да боллукъдыла.

Бу ишге къатышыргъа сюйгенлени барысына да хош келигиз дейбиз. Машина, аш-азыкъ, сауутла, суратха эм видеогъа алыу, концерт да жыйылыуну къурагъанланы боюнларындады.

Соруулары болгъанла бу телефон номерге сёлешсинле: **8(928)- 724-28-48.**

Къурау комитет.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕППАЙЛАНЫ Муталип (баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
САРАККУЛАНЫ Асият
ТИКАЛАНЫ Фатима

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамаат-политика жашау - 42-67-68, 42-24-02.
Культура - 42-75-82.
Социальный-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жангылыкъла эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм реклама - 42-37-94.
Тилмачла - 47-31-28. Энчи корреспондент - 42-68-72. Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материалдада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россейи Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпюю алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнюда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —И—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгнанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Курданланы Сюлемен - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1,2-чи бетле),
Геляланы Валентина - (3,4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 1452

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5

электрон почта:
elbor_50@mail.ru